

การจัดช่วงเชื่อมต่อในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ

โดย ดร.สมพร หวานเสร็จ¹

จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities หรือ C.R.P.D.) ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความสำคัญและมีผลต่อการกำหนดนโยบายด้านคนพิการของทุกประเทศสมาชิกจำนวน 126 ประเทศทั่วโลกประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551 อนุสัญญานี้อยู่บนพื้นฐานการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การเคารพขีดความสามารถของเด็กพิการที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ไม่เลือกปฏิบัติ โดยรัฐประกันการมีระบบการศึกษาแบบเรียนร่วมในทุกระดับและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษาทั่วไปและไม่เสียค่าใช้จ่ายเพราะเหตุแห่งความพิการ ได้รับการอำนวยความสะดวกในการศึกษา ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการขึ้นอย่างครอบคลุมและเพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ จึงมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ สามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด ที่มีหลักการสำคัญ คือ การสร้างสังคมที่บูรณาการเพื่อคนพิการและทุกคนในสังคม สร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านคนพิการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเชื่อมต่อที่ประสิทธิภาพจะช่วยให้คนพิการในแต่ละช่วงอายุสามารถข้ามผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้อย่างรวดเร็ว สามารถช่วยตนเองได้ มีโอกาสทำงานหรือดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างอิสระ

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดช่วงเชื่อมต่อในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการ

ความหมายของการจัดช่วงเชื่อมต่อ (Transition)

การจัดช่วงเชื่อมต่อ(Transition) ในความหมายทั่วไป คือ การเปลี่ยนจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสถานที่ สภาพแวดล้อม ระยะเวลา จากที่หนึ่ง ไปสู่ที่หนึ่ง โดยมีเป้าหมายอยู่ข้างหน้าที่มีสภาพดีกว่าปัจจุบัน ดังนั้น การจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการจึงอาจหมายถึงกระบวนการเลื่อนระดับการดำเนินชีวิตจากระดับหนึ่ง ไปสู่อีกระดับหนึ่ง เช่น จากบ้านสู่ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียน จากชั้นเรียนสู่ชั้นเรียน และจากโรงเรียนสู่ชุมชน เป็นต้น โดยการดำเนินการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องมีการวางแผนและจัดทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้เรียนพิการจะได้รับการเตรียมความพร้อมในการจัดช่วงเชื่อมต่อ เช่นเดียวกับการมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ส่วนแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ

¹ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

(Transition Plan) เป็นแผนที่มีเนื้อหาสาระสะท้อนถึงการพัฒนาผู้เรียนพิการ ระบุจุดแข็งหรือความต้องการจำเป็นที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงของชีวิต โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนฯ

การวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ เน้นหลักการการวางแผน โดยมีคนพิการเป็นศูนย์กลาง มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสร้างเป้าหมายชีวิตหลังสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยระบุแผนช่วงเชื่อมต่อที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและประสานกับหน่วยงานท้องถิ่นหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือให้คนพิการประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตหลังจบการศึกษาโดยตระหนักถึงความต้องการจำเป็นของคนพิการ 3 ประการ คือ 1) เพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตส่วนบุคคล 2) เพื่อให้ครอบครัวของคนพิการได้วางแผนอนาคตในเชิงบวกแก่ผู้เรียนพิการหรือครอบครัวและ 3) เพื่อเป็นการเน้นย้ำจุดแข็งของคนพิการมากกว่าความบกพร่อง (Mazzotti et all, 2009)

สรุปได้ว่า การจัดช่วงเชื่อมต่อคือ การช่วยให้คนพิการและครอบครัวได้วางแผนอนาคตเกี่ยวกับชีวิตของคนพิการโดยมีการวางแผนเป้าหมายระยะยาว ออกแบบประสบการณ์ในการจัดการศึกษาแต่ละระดับเพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนพิการได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็น เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งการวางแผนการเชื่อมโยงจากโรงเรียนสู่ชุมชน กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อ มีเป้าหมายเพื่อให้คนพิการและครอบครัวมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่เชื่อมต่อไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จได้ (Roger & George, 2004) การวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อจึงเป็นบริการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนพิการประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในอนาคต เป็นการเตรียมผู้เรียนพิการให้สามารถเข้าสู่สังคม และพึ่งพาตนเองได้ เปรียบเสมือนการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างชีวิตในวัยเรียน ไปสู่การดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งให้ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า คือการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมกับสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น การวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อจึงมีประโยชน์และสอดคล้องกับหลักการดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนพิการสามารถผ่านระยะต่างๆ ของชีวิต และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเต็มตามศักยภาพสูงสุด

กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อ

การจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการ มีอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ (Beth S. Rous, Rena A. Hallam, , 2006; State Board of Education North Carolina, 2013)

1) การจัดช่วงเชื่อมต่อเพื่อเข้าสู่ระบบโรงเรียน (Transition into the school system) เมื่อครอบครัวของผู้เรียนพิการ รับทราบว่าบุตรหลานต้องเข้าเรียน จำเป็นต้องแสวงหาสถานที่เรียนสำหรับบุตรหลานเพื่อเข้าสู่ระบบ

การศึกษาหรือระบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลแรกที่แสวงหาบริการแก่บุตรหลาน โดยการไปพบปะผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักวิชาชีพ หรือแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อเข้ารับการศึกษา

การจัดช่วงเชื่อมต่อจากระดับก่อนวัยเรียนสู่ระดับอนุบาลเป็นช่วงเวลาที่ค่อนข้างเครียดของเด็กและของผู้ปกครอง ครูอนุบาลสามารถช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียน พ่อแม่มีความต้องการที่จะรับทราบพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กระหว่างอยู่ในชั้นเรียน โดยสังเกตพฤติกรรมและพูดคุยกับครูประจำชั้น ถ้าครูระดับก่อนประถมศึกษาจะมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ (Learning styles) และช่วงความสนใจของเด็กแต่ละคน จะช่วยให้ช่วงเชื่อมต่อในระดับก่อนวัยเรียนสู่ระดับอนุบาลมีความราบรื่น ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของเด็ก ดังนี้

(1) เยี่ยมชมโรงเรียนที่เด็กจะเข้าไปเรียนร่วมโดยนำนักเรียนเข้าพบกับครูอนุบาลและคู่มือกรรมการเรียนการสอนจริง เช่น การจัดที่นั่ง ห้องน้ำ ตารางเรียน การเล่นอิสระ

(2) ศึกษารายการอาหารกลางวัน ความสดใหม่ คุณค่าทางโภชนาการและการสร้างโอกาสให้การรับประทานอาหารด้วยตนเอง

(3) ศึกษาเอกสารความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล

(4) ตอบคำถามของเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนแก่เด็ก เช่น เด็กจะได้ฟังนิทาน ทำกิจกรรมการนับ เล่นกับกลุ่มเพื่อน ทั้งในห้องเรียนและที่สนามเด็กเล่น

(5) ศึกษากิจกรรมระหว่างวันของโรงเรียนว่าเหมือนหรือแตกต่างกับกิจกรรมของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียน

(6) ถ้าโรงเรียนที่เด็กเข้าไปเรียนในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมากกว่าเน้นการจัดการเรียนการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เชื้อชาติ วัฒนธรรม หรือความพิการ ผู้ปกครองควรหาโอกาสชี้แจงคณะกรรมการโรงเรียน

(7) อธิบายเด็กเกี่ยวกับการเดินทางไป-กลับโรงเรียน ว่ามีความปลอดภัยสะดวก

(8) สร้างความมั่นใจแก่เด็กว่าที่โรงเรียนมีกิจกรรมน่าสนใจและสนุกทุกวัน

(9) ตรวจสอบความสามารถและทักษะพื้นฐานการดำเนินชีวิตในโรงเรียนอนุบาลของเด็ก

หลังจากการดูสถานการณ์จริง สัมภาษณ์ครูอนุบาลและสอบถามผู้ปกครอง

1.1) การจัดช่วงเชื่อมต่อจากระดับอนุบาลสู่ระดับประถมศึกษา

เด็กอายุ 7 ถึง 9 ปี เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างของชีวิตเด็ก ทั้งพัฒนาการทางกายภาพ สังคม อารมณ์ ความสามารถในการคิด แม้ว่านักเรียนจะรู้สึกมั่นใจในตนเองมากขึ้นแต่ก็จะมีความวิตกกังวลกับการเข้าสู่สังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีเพื่อน มีนักเรียนมากขึ้น และมีความแตกต่างกับสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย เด็กวัยนี้จะมีความรู้สึกลัวต่อการถูกวิจารณ์จากคนอื่นทั้งการทำงานที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ในวัยนี้เด็กจะเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม เรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เรียนรู้ที่จะเข้าใจพฤติกรรมของคนอื่นๆ ในช่วงเริ่มต้นชั้นเรียนเด็กจะพยายามปรับปรุงทักษะการ

เคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็ก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ อาจมีปัญหาการมองเห็น แต่ก็มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทางกายภาพ ในช่วงวัยนี้เด็กจะมีความเข้าใจภาษาเชื่อมโยงกับกระบวนการคิดที่ชัดเจน เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติแต่การเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบยังต้องพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น

ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น การช่วยการเจรจาต่อรองและพูดคุยถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่นและการควบคุมตนเองในให้ทำงานบรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้ที่ช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูจะเพิ่มปริมาณและความยากของการบ้านให้นักเรียนตามความสามารถและประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละคน

การจัดช่วงเชื่อมต่อการศึกษาระดับอนุบาลไปสู่ประถมศึกษาของเด็กในวัยนี้ เป็นความท้าทายสำหรับเด็กที่ต้องการมีการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมที่สำคัญ คือ

- (1) การอ่าน โดยเป็นการอ่านเพื่อการเรียนรู้สิ่งรอบตัว
- (2) การเริ่มต้นการเขียนในรูปแบบที่เป็นทางการ
- (3) การพัฒนากลยุทธ์การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในหลายขั้นตอนและ
- (4) การเปลี่ยนแปลงจากการประเมินที่ไม่ได้มาตรฐานมาสู่การทดสอบมาตรฐาน

การจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาระดับอนุบาลไปประถมศึกษาที่ราบรื่นเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความสำเร็จของเด็กทุกคน เด็กต้องการการสนับสนุนกับการพัฒนาอารมณ์และสังคมที่ต้องปรับตัว การสร้างมิตรภาพใหม่ และเรียนรู้ที่จะประสบความสำเร็จภายในสภาพแวดล้อมของการทดสอบ การจัดการความเครียดซึ่งเป็นการท้าทายความสามารถสูงขึ้นไปหาหมายการจัดช่วงเชื่อมต่อบนระดับนี้เป็นการออกแบบเพื่อสร้างระบบสนับสนุนสำหรับนักเรียนแต่ละคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมของห้องเรียนสำหรับนักเรียน ในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการ

1.2) การจัดช่วงเชื่อมต่อระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา

นักเรียนวัยนี้กำลังเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวซึ่งมีความแตกต่างกันในตัวนักเรียนแต่ละคนทั้งในทักษะทัศนคติ พฤติกรรมและคุณสมบัติ นักเรียนมีความต้องการทางสังคม ความรู้ความเข้าใจอารมณ์และทางกายภาพที่ไม่ซ้ำกันบนพื้นฐานของจิตใจของแต่ละคน เช่น

- (1) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างเช่น ครูและเพื่อนนักเรียนเก่ามากขึ้น
- (2) มีความรับผิดชอบและความคาดหวังมากขึ้น
- (3) สามารถร่วมกิจกรรมได้ยาวนานขึ้น
- (4) เลือกรักกีฬาและกิจกรรมนอกหลักสูตร

(5) สามารถเลือกวิชาการและอาชีพได้

ดังนั้นการเตรียมการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาที่สำคัญ คือ การกำหนดโปรแกรมให้เหมาะสมตรงกับความต้องการจำเป็นและความสนใจของนักเรียนทุกคนตามหลักสูตรทั้งด้านวิชาการและระบบการสนับสนุนเพื่อให้ นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้ที่รับผิดชอบและมีส่วนสนับสนุนการจัดช่วงเชื่อมต่อนี้คือ นักเรียน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

1.3) การจัดช่วงเชื่อมต่อมัธยมต้นสู่ระดับมัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา

นักเรียนพิการวัยรุ่นหลายคนเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมปลาย โดยหวังว่าจะมีทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากขึ้นและต้องการมีเพื่อนมากขึ้น แต่นักเรียนจะมีความกังวลเกี่ยวกับการที่จะล้อเลียนโดยนักเรียนรุ่นพี่ที่เก้งกว่า กลัวผลการเรียนลดลงเนื่องจากอยู่ในสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างความคิดเชิงบวก การจัดการกับความเครียดการตอบสนองที่เหมาะสมในสังคม ทั้งอารมณ์ ร่างกายและสร้างความต้องการทางวิชาการ ในช่วงปีนี้นักเรียนต้องมีความรู้ลึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม สร้างมิตรภาพจากกิจกรรมและเหตุการณ์ ที่รู้สึกปลอดภัย การสร้างมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้นและลดปัญหาทางสังคมและอารมณ์ ครูควรให้ความสำคัญกับการเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางวิชาการเพิ่มขึ้น ลดอัตราการออกกลางคัน กลยุทธ์สำคัญคือการสื่อสารที่เน้นการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การสร้างความรู้สึกรักและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อก่อนเข้าสู่ระดับมัธยมปลายหรืออาชีวศึกษา ดังนี้

(1) ปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเรียนอาชีวศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ การจ้างงานแบบบูรณาการ รวมถึงการจ้างงานที่สนับสนุนการศึกษา และการเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นสมาชิกของชุมชน

(2) การเตรียมความพร้อมตามจุดแข็ง ความสนใจ ของคนพิการ เช่น การเรียนการสอน บริการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ในชุมชน การมีส่วนร่วมในระบบการจ้างงานของชุมชน การส่งเสริมการสร้างงานที่เหมาะสมกับคนพิการ รวมทั้งการประเมินทักษะการทำงานของคนพิการก่อนเข้าสู่ระบบการจ้างงานหรือการประเมินความสามารถทางการเรียนก่อนการเลือกเรียนสาขาวิชาที่เหมาะสม

2) การจัดช่วงเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนและการเลื่อนชั้น (Transitions between grade levels and class transfers) เมื่อผู้เรียนพิการจบการศึกษาในแต่ละระดับชั้นและต้องเข้าสู่การศึกษาในชั้นที่สูงขึ้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมผู้เรียนพิการและครูผู้รับการเชื่อมต่อในชั้นถัดไป ให้ครูรับทราบข้อมูลและความต้องการจำเป็นของผู้เรียนพิการ เพื่อให้การช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้รับการเชื่อมต่อผู้เรียนพิการจึงควรมาย่ียมชั้นเรียนของผู้เรียนพิการ ดังเกต

พฤติกรรม สภาพแวดล้อมของผู้เรียนพิการ และนำข้อมูลมาเตรียมความพร้อมในการจัดชั้นเรียนให้ผู้เรียนพิการได้อย่างเหมาะสม

3) การจัดช่วงเชื่อมต่อระหว่างโรงเรียน (Transitions between schools) เมื่อผู้เรียนพิการจบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาหนึ่งแล้ว หรือมีการย้ายสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเชื่อมต่อข้อมูลจากสถานศึกษาเดิมให้สถานศึกษาใหม่ที่รับส่งต่อ โดยสถานศึกษาใหม่อาจแต่งตั้งผู้ประสานงานที่ให้ผู้เรียนพิการสามารถติดต่อสอบถามได้ รวมถึงการให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครองและผู้เรียนพิการอื่นในโรงเรียนใหม่ รับสมัครเพื่อนอาสาเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้เรียนพิการ และเตรียมพร้อมความรู้ทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในโรงเรียนใหม่แก่ผู้เรียนพิการ

4) การจัดช่วงเชื่อมต่อจากระดับมัธยมศึกษาสู่ผู้ใหญ่ (Transition from secondary school to adult life) เป็นการสร้างเป้าหมายชีวิตหลังจากออกจากโรงเรียน หรือเมื่อผู้เรียนพิการสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แล้วต้องการเข้าสู่การศึกษาเฉพาะทางหรือระดับอาชีวศึกษา จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การจัดช่วงเชื่อมต่อในขณะนี้ เป็นระยะสำคัญที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองในการดำเนินชีวิต จึงต้องมีการเตรียมแผนการบริการและแหล่งสนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลการเปลี่ยนผ่านที่ดำเนินการมาทั้งหมดมาพิจารณาจุดแข็งและเป้าหมายของผู้เรียนพิการที่ควรส่งเสริม เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับดำเนินชีวิตในวัยผู้ใหญ่ โดยการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องมีระบบความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่น สถานประกอบการ ในขณะที่ต้องมั่นใจว่ามีนโยบายในระดับความร่วมมือระหว่างองค์กรและกระบวนการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาเด็กและครอบครัวระหว่างองค์กรต่างๆ หลักการของระบบการจัดช่วงเชื่อมต่อในชุมชนดังต่อไปนี้ (Li, Bassett, & Hutcherson, 2009; Mazzotti et al., 2009)

(1) ชุมชนต้องพัฒนาวิสัยทัศน์ในการจัดช่วงเชื่อมต่อที่ต่อเนื่อง ซึ่งสามารถทำให้เกิดการตัดสินใจขับเคลื่อนในด้านการปฏิบัติและกิจกรรมการจัดช่วงเชื่อมต่อ วิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องพัฒนามาจากความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

(2) ระบบการจัดช่วงเชื่อมต่อ ต้องบูรณาการเข้ากับโครงสร้างและระบบที่มีอยู่ในชุมชน

(3) ทำให้กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นเรื่องง่าย ครอบคลุมและไม่ซับซ้อน ควรเป็นแนวทางที่ง่ายที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้มากที่สุด

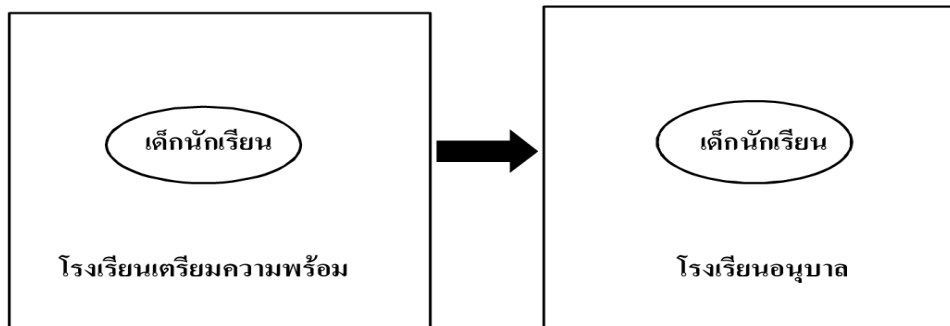
(4) การวิเคราะห์ประเด็นและปัญหาเดิมที่มีอยู่อาจจะช่วยสร้างสิ่งใหม่ได้

Beth, & Rena (2006) กล่าวไว้ในหนังสือ *Tools for Transition in Early Childhood* ว่า ประเด็นหลักที่ชุมชนต้องให้ความสำคัญเมื่อชุมชนจะเริ่มจัดดำเนินการพัฒนาการจัดช่วงเชื่อมต่ออย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการพัฒนาระบบให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งรวมถึงครอบครัวของเด็ก และเจ้าหน้าที่ขององค์กร หรือโครงการต่างๆ จากฝ่ายบริหาร จนถึงครู ผู้ให้บริการต่างๆ เช่น นักบำบัด นักจิตวิทยา ฯลฯ 2) ความร่วมมือระหว่างองค์กรในการพัฒนากระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อให้ประสบความสำเร็จ 3) ความมุ่งมั่นจริงจังและการทุ่มเทเวลาขององค์กร บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้อง และ 4) ทีมงานต้องเข้าใจว่ามีหลากหลายแนวทางในการทำ

กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อประสบความสำเร็จ เป้าหมายสำคัญคือ ผู้รับผิดชอบหลัก ต้องพัฒนาระบบให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนและสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้อง

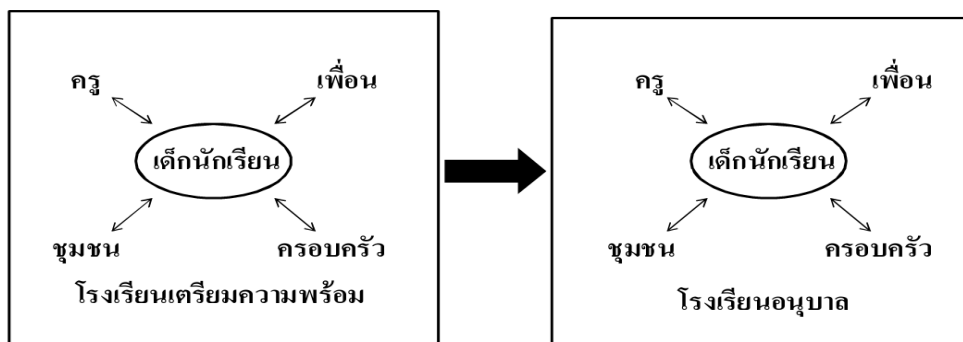
Robert , Marcia Kraft-Sayre (2003) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Successful Kindergarten Transition ว่า ในกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อเพื่อเข้าสู่โรงเรียนอนุบาลมีรูปแบบอยู่ 4 รูปแบบ ได้แก่

1) **รูปแบบเน้นทักษะของเด็ก(Skill Only Model)** รูปแบบนี้เน้นให้ความสำคัญกับตัวเด็ก มีมุมมองว่า การจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นเรื่องที่ผู้เรียนพิจารณาเอาความสามารถและทักษะติดตัวไปในวันแรกของการเรียน ซึ่งการปรับตัวในโรงเรียนเป็นเรื่องบุคลิกภาพของเด็ก เช่น ความพร้อม และระดับของวุฒิภาวะ รูปแบบนี้มีเป้าหมายกระตุ้นให้เด็กปรับตัวในโรงเรียน ปัญหาของเด็กในโรงเรียนอาจจะไม่ถูกมองว่าเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดช่วงเชื่อมต่อ การจัดช่วงเชื่อมต่อในรูปแบบนี้เป็นการอธิบายในมุมมองที่แคบอยู่

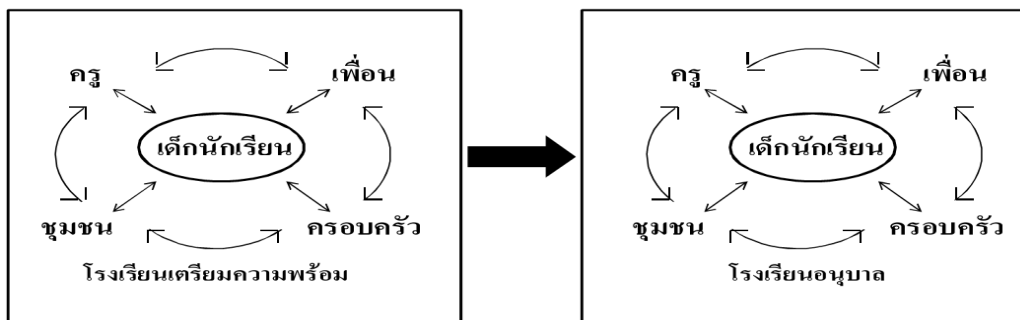
ภาพที่ 1 รูปแบบเน้นทักษะของเด็ก (Skill Only Model)

2) **รูปแบบการจัดการสภาพแวดล้อม (Environmental Input Model)** รูปแบบนี้เน้นทักษะของเด็กถูกกระตุ้นโดยประสบการณ์ที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนผู้เรียนพิจารณา โรงเรียน และชุมชน การปรับตัวของเด็กในโรงเรียนจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นการทำงาน of โครงสร้าง บรรยากาศและอารมณ์ ความรู้สึกของชั้นเรียน โดยครูที่มีคุณภาพ โครงสร้างองค์ประกอบในชั้นเรียนที่ชัดเจน เพื่อนผู้เรียนพิจารณาที่อาวุโสกว่ามาเป็นคู่หูในห้องเรียนจะสามารถเชื่อมต่อกับผู้เรียนพิจารณา ไปสู่สภาพแวดล้อมใหม่ได้ อย่างไรก็ตามรูปแบบนี้มีข้อจำกัดที่ครูยังมองการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนเท่านั้น มิได้เชื่อมต่อกับสภาพแวดล้อมที่บ้าน และประสบการณ์ก่อนเข้าโรงเรียน

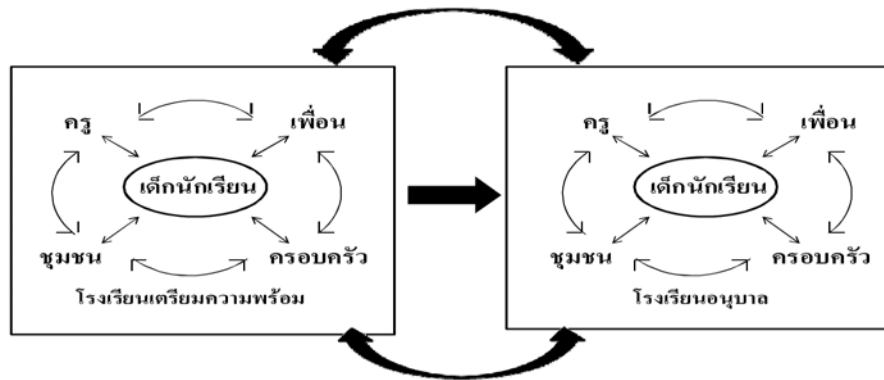
ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการสภาพแวดล้อม (Environmental Input Model)

3) รูปแบบการเชื่อมโยงสภาพแวดล้อม(Linked Environmental Model) เป็นรวมเอาหลายๆทางในสิ่งที่จัดเตรียมไว้ให้กับเด็กผู้เรียนพิจารณาไว้ด้วยกัน (เช่น การช่วยเหลือของพ่อแม่ การสื่อสารกับครูในชั้นเตรียมความพร้อม มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก ในรูปแบบนี้มองว่าทักษะของเด็กผู้เรียนพิจารณา ประสพการณ์กับครอบครัว เพื่อนผู้เรียน พิจารณา โรงเรียน และชุมชน และการเชื่อมโยงและจัดสภาพแวดล้อมล้วนมีผลต่อการปรับตัวของโรงเรียน เช่น การมีส่วนร่วมโดยตรงของครอบครัวช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในโรงเรียน หรือ การประสานงานกันอย่างเข้มแข็งระหว่างครอบครัวและโรงเรียนมีส่วนให้เกิดผลทางบวกแก่เด็กมากกว่าครอบครัวหรือ โรงเรียนทำเพียงฝ่ายเดียว (Epstein, 1996) แม้ว่ารูปแบบนี้จะมองที่การปฏิสัมพันธ์ของฝ่ายต่างๆรอบตัวเด็กก็ตาม แต่เป็นการมองความสัมพันธ์ที่คงที่ มากกว่าความสัมพันธ์ที่พัฒนาเคลื่อนที่ไปตามมิติของกาลเวลา

ภาพที่ 3 รูปแบบการสภาพแวดล้อมเชื่อมโยงกัน (Linked Environmental Model)

4) รูปแบบการพัฒนา (Developmental Model) รูปแบบนี้รวมเอามุมมองหลักของรูปแบบทั้งสามที่กล่าวไว้ เชื่อมโยงกับมิติของกาลเวลา ซึ่งเป็นประเด็นหลักในกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อกับรูปแบบนี้ได้รับการอธิบายว่าเป็นรูปแบบด้านการพัฒนาเพราะว่า เน้นในด้านการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาผ่านมิติของกาลเวลาในองค์ประกอบและ ประสพการณ์ต่างๆซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของเด็กก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาล โดยระบุชัดเจนว่า ตัวเด็ก ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนผู้เรียนพิจารณา และชุมชนล้วนแต่เชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันและกัน และมีได้เป็นความเกี่ยวเนื่อง เฉพาะช่วงเวลาเท่านั้น แต่โยงถึงตลอดช่วงกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อกับรูปแบบนี้ เมื่อการจัดช่วงเชื่อมต่อกับรูปแบบนี้ใช้และ วางแผนโดยการเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นบวก จะสนับสนุนให้เด็กปรับตัวได้สำเร็จ รูปแบบนี้จัดให้มีกรอบ การทำงานที่คำนึงถึงความสัมพันธ์เหล่านี้ การระดมทำให้เกิดความคิดที่เกื้อกูลและคิดว่าจะพัฒนาไปได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนเตรียมความพร้อมกับครูในโรงเรียนอนุบาล ความสัมพันธ์ กับเพื่อนผู้เรียนพิจารณา และความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนซึ่งเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมจากโรงเรียน เตรียมความพร้อม สู่วิทยาลัยอนุบาล และช่วยเอื้อให้เด็กได้ปรับตัว

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนา (Developmental Model)

กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นกระบวนการที่ทำงานหลายด้านและค่อนข้างหลากหลาย เพื่อโยกจากโรงเรียนหนึ่งไปสู่อีกโรงเรียนหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับแนวคิด มุมมองของพ่อแม่ และครูความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เด็กปรับตัวสู่โรงเรียนอนุบาล โดยหลักการการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ 4 ด้านได้แก่ 1) โรงเรียนที่พร้อม 2) การสนับสนุนและมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ความรู้และความร่วมมือของครอบครัว 4) ความมุ่งมั่นของระบบโรงเรียนเตรียมความพร้อมในการเตรียมเด็กเป้าหมายของแนวทางการจัดช่วงเชื่อมต่อนี้คือการเอื้ออำนวยกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย

Robert & Marcia Kraft-Sayre (2003) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Successful Kindergarten Transition ว่า ในการพัฒนา ออกแบบและปฏิบัติตามแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อในระดับชุมชน มีหลักการชี้แนะอยู่ 5 ประการในการทำให้การจัดช่วงเชื่อมต่อในระดับโรงเรียนอนุบาลประสบความสำเร็จซึ่งได้แก่

1) ความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันเป็นทรัพยากร ความสัมพันธ์ที่สนับสนุนกันและกันในระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับเด็กผู้เรียนพิการ และระหว่างบุคคลที่ทำงานและอาศัยอยู่กับเด็กผู้เรียนพิการเป็นเหมือนทรัพยากรหลักที่จะช่วยพัฒนาเด็ก เมื่อเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนกันและกันจะช่วยทำให้การจัดช่วงเชื่อมต่อสู่โรงเรียนระดับอนุบาลเป็นไปได้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ที่ต้องส่งลูกเข้าสู่กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นครั้งแรก ความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างพ่อแม่กับครูจะช่วยให้พ่อแม่และเด็กผู้เรียนพิการฟันฝ่าปัญหาการจัดช่วงเชื่อมต่อไปสู่ระดับอนุบาล ได้เป็นอย่างดี

2) ส่งเสริมความต่อเนื่องจากโรงเรียนเตรียมความพร้อม ไปสู่โรงเรียนอนุบาล ความสัมพันธ์ซึ่งมั่นคงและยั่งยืนจะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างครอบครัวและโรงเรียนและต่อเนื่องจากโรงเรียนเตรียมความพร้อมสู่โรงเรียนอนุบาล ความสัมพันธ์เหล่านี้จะพบได้ในพ่อแม่ ครู เจ้าหน้าที่ที่ทำงานกับครอบครัว เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อนของเด็กผู้เรียนพิการ เช่น ถ้าโรงเรียนเตรียมความพร้อมและโรงเรียนอนุบาลทำงานร่วมกันด้วยดี ก็อาจจะมีการพัฒนาโครงการที่ช่วยพัฒนาเด็กผู้เรียนพิการอย่างต่อเนื่อง

3) เน้นให้ความสำคัญกับจุดแข็งของครอบครัว ครอบครัวของเด็กผู้เรียนพิการจะรู้สึกมีกำลังใจอย่างดี หากปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวอยู่บนฐานของความสามารถของครอบครัว มากกว่าบนฐานของความ

ล้มเหลว เราสามารถที่จะค้นพบจุดแข็งของครอบครัวได้โดยความสัมพันธ์ที่เป็นบวกเกื้อกูลกันและริเริ่ม โดยโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้เด็กและครอบครัวที่ด้อยโอกาสได้เป็นอย่างดี

4) ออกแบบกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล การปฏิบัติการเรื่องการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องอยู่บนฐานของความต้องการและจุดแข็งของเด็กผู้เรียนพิการ ครอบครัว ครู โรงเรียน และชุมชน แนวทางนี้เน้นที่เสนอทางเลือกหลากหลายบนหลักการชี้แนะ โดยออกแบบแผนให้ยืดหยุ่นด้วยฐานของความต้องการและจุดแข็งที่มีอยู่

5) สร้างความสัมพันธ์ที่เน้นความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ความร่วมมือร่วมใจระหว่างบุคคลหลักในกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ไม่ว่าจะเป็นครู ครูใหญ่ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานกับครอบครัว ครอบครัวเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาและดำเนินการให้การจัดช่วงเชื่อมต่อประสบความสำเร็จ ในการทำงานอาจมีข้อขัดแย้งหรือความคิดที่ตกลงกันไม่ได้ แต่ในฐานะของเพื่อนร่วมงานที่แท้จริงต้องสามารถทำงานหาข้อตกลงร่วมกันและประนีประนอมกันได้ และสุดท้ายแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อที่สมบูรณ์ก็เป็นผลงาน สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนา (Development Model) ของการจัดช่วงเชื่อมต่อของเด็กอนุบาลจะพิจารณาที่องค์ประกอบของเด็กผู้เรียนพิการ ที่เครือข่ายทางสังคมของเด็กผู้เรียนพิการซึ่งเกี่ยวกับครอบครัว โรงเรียน เพื่อนผู้เรียนพิการและชุมชน และปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านี้เชื่อมกับการเปลี่ยนแปลงของมิติกาลเวลารูปแบบนี้เน้นเรื่องการประสานระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเพื่อมาช่วยพัฒนากระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ในส่วนของแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อควรจะต้องประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การส่งเสริมความต่อเนื่องระหว่างโรงเรียนเตรียมความพร้อม กับ โรงเรียนอนุบาล การให้ความสำคัญกับจุดแข็งของครอบครัว การพัฒนากระบวนการแนวการทำงานที่ยืดหยุ่นสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลและการพัฒนาการทำงานเป็นทีม

การจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการวัยหนุ่มสาวหรือเด็กโต Michael & Kristine (2012) กล่าวไว้ในบทความ An Introduction to Adolescent Transition Education หนังสือชื่อ Handbook of Adolescent Transition Education for Youth with Disabilities ว่า การมีหลักการที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญมากซึ่งจะทำให้กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการประสบความสำเร็จ ในรายการต่อไปนี้เป็นหลักการสำหรับกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อในโรงเรียน และใช้เป็นแนวในการทำแผนและจัดบริการการจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการในวัยผู้ใหญ่ ได้แก่

- 1) การทำเรื่องการจัดช่วงเชื่อมต่อควรทำแต่เนิ่นๆ
- 2) แผนการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องครบวงจร
- 3) กระบวนการทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องคำนึงถึงความชอบและความสนใจของผู้เรียนพิการ
- 4) กระบวนการทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องพิจารณาจากฐานกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนพิการ เริ่มจากจุดแข็งของผู้เรียนพิการ
- 5) การมีส่วนร่วมของผู้เรียนพิการทุกชั้นตอนมีความสำคัญและจำเป็นมาก
- 6) การมีส่วนร่วมของครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็น และขาดไม่ได้เด็ดขาด
- 7) กระบวนการทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องตอบสนองและอ่อนไหวต่อความหลากหลาย
- 8) การสนับสนุนและบริการเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ซึ่งทุกคนต้องได้รับการสนับสนุนและใช้บริการ

- 9) กิจกรรมที่ใช้ฐานของชุมชนจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อย่างมาก
- 10) ความมุ่งมั่นและการประสานงานขององค์กรต่างๆเป็นสิ่งสำคัญมาก
- 11) จังหวะและเวลาที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญมากในการจัดช่วงเชื่อมต่อให้ช่วงจบจากโรงเรียนออกมาสู่สังคมได้อย่างประสบความสำเร็จ
- 12) ระดับของความจำเป็นในการจัดช่วงเชื่อมต่อจะเกิดขึ้นสำหรับผู้เรียนพิการที่มีข้อจำกัดอย่างหลากหลาย

2.2 องค์ประกอบ ในการพิจารณาองค์ประกอบรวมของแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ Stan & Margo (2009)

กล่าวถึงในหนังสือ Universal Design for Transition ว่า หลักการของการออกแบบเพื่อทุกคนด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อ เป็นแนวคิดที่ขยายความมาจากแนวคิดหลักที่เรียกว่า การออกแบบเพื่อทุกคนหรือ อารยะสถาปัตยกรรม (Universal Design) ที่เน้นการออกแบบ คือ อุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมที่สามารถใช้ได้ทุกคน ซึ่งไม่ได้มีการปรับแต่งหรือออกแบบให้บุคคลใดเป็นพิเศษ โดยแนวคิดนี้เชื่อมโยงกับการออกแบบด้านสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า การออกแบบโดยปราศจากอุปสรรค (Barrier-free Design) ซึ่งเป็นการออกแบบสถานที่ สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ไม่เลือกปฏิบัติ ทุกคนสามารถใช้งานและเข้าถึงได้ การออกแบบเพื่อทุกคนนำมาใช้กับด้านการศึกษาเน้นให้เป็นประโยชน์กับทุกคน โดยเกิดหลักการการออกแบบการสอนเพื่อทุกคน (Universal Design for Instruction: UDI) และการออกแบบการเรียนรู้เพื่อทุกคน (Universal Design for Learning: UDL) จนถึง การออกแบบการจัดช่วงเชื่อมต่อเพื่อทุกคน (Universal Design for Transition: UDT) องค์ประกอบหลักของแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องครอบคลุมองค์ประกอบต่อไปนี้คือ 1) การจ้างงาน 2) นันทนาการ และพักผ่อนหย่อนใจ 3) การเดินทาง 4) การศึกษาต่อหลังจบมัธยมศึกษา 5) การอยู่ในชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน และการมีชีวิตที่เป็นอิสระ

Roger, & George (2004) กล่าวใน Transition Services in Special Education : A Practical Approach ถึง องค์ประกอบที่ควรปรากฏในแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ดังต่อไปนี้ คือ 1) การศึกษาด้านการฝึกอาชีพ 2) การศึกษาหลังชั้นมัธยมและการศึกษาต่อเนื่อง 3) การพิทักษ์สิทธิ์และกฎหมาย 4) การเดินทาง 5) รายได้และการเงิน 6) ความเป็นอิสระส่วนบุคคล 7) สุขภาพและการแพทย์ 8) การจ้างงาน 9) นันทนาการและการพักผ่อน 10) การสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น กลุ่มพึ่งตนเอง การบริการด้านจิตวิทยา การปรึกษาด้านการใช้เครื่องช่วยต่างๆ

2.3 กระบวนการและขั้นตอน ในการจัดทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อมีขั้นตอนย่อๆดังนี้

- 1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษานโยบายและหลักการ เป็นการศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ กฎหมายและพระราชบัญญัติทางการศึกษาของประเทศไทย การศึกษา มีหลักเกณฑ์กำหนดให้ผู้เรียนพิการต้องมีแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระบุถึงแนวทางจัดการศึกษาที่นำมาเชื่อมต่อสู่การวางแผนการเปลี่ยนผ่านได้ ดังนั้น การวางแผนการเปลี่ยนผ่านจึงสามารถทำควบคู่ไปกับการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

- 2) ขั้นตอนที่ 2 การร่วมกันให้คำปรึกษา การวางแผนการเปลี่ยนผ่านจำเป็นต้องให้ผู้เกี่ยวข้องมาประชุมให้คำปรึกษาร่วมกัน เพื่อวางเป้าหมายในอนาคตตามความต้องการของผู้เรียนพิการ และจัดหาทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3) ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการวางแผนการเปลี่ยนผ่าน ในขั้นตอนนี้ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลไปสู่การวางแผน การนำไปใช้ และการติดตามผล

4) ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล เป็นแผนที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่นเดียวกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยผ่านกระบวนการขั้นตอนที่ 1-3

Robert ,& Marcia Kraft-Sayre.(2003) ได้กล่าวว่า ในส่วนของขั้นตอนการจัดช่วงเชื่อมต่อซึ่งเกี่ยวกับเด็กเล็กได้เสนอขั้นตอนทั้ง 9 ขั้นตอนนี้ 1) การจัดตั้งทีมงานร่วมกันทำงาน ซึ่งทีมงานควรประกอบด้วยครู โรงเรียนเรียนร่วม ครูโรงเรียนอนุบาล เจ้าหน้าที่ทำงานด้านครอบครัว ครูใหญ่ พ่อแม่ และผู้แทนในระดับชุมชนและโรงเรียน ซึ่งทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการวางแผน ปฏิบัติการ ประเมินผล แผนการจัดช่วงเชื่อมต่อของชุมชน ซึ่งคณะทำงานควรประกอบด้วย 2 ระดับได้แก่ 1) ระดับชุมชนและระดับโรงเรียนและ2) แต่งตั้งผู้ประสานงานการจัดช่วงเชื่อมต่อ

Robert C. Pianta, Marcia Kraft-Sayre.(2003) กล่าวว่า ผู้ประสานงานการจัดช่วงเชื่อมต่ออาจเป็นผู้บังคับการที่ปรึกษาด้านการแนะแนว ครูใหญ่ ผู้ประสานงาน โครงการ หรือผู้บริหารของโรงเรียนซึ่งสามารถนำเอาบทบาทนี้เข้ากับงานประจำของตนเองได้ ซึ่งบทบาทของผู้ประสานงานการจัดช่วงเชื่อมต่อ คือ

1) การประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวก ผู้ประสานงานควรคุ้นเคยกับความต้องการของครอบครัวและโรงเรียน สามารถระบุถึงทรัพยากรที่จะมาใช้ได้ มีทักษะในการสื่อสารที่ดีกับครอบครัวที่หลากหลาย

2) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ โรงเรียนเตรียมความพร้อม โรงเรียนอนุบาล และการบริการของชุมชน ความเป็นผู้แนะนำและทักษะการบริหารจัดการเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประสานงานควรมี

3) ประสานจัดการประชุมประจำและจัดประเมินความต้องการ การประชุมทีมงานในทั้ง 2 ระดับเป็นสิ่งจำเป็น การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องส่งเสริมความร่วมมือในการทำแผนเชื่อมต่อที่เป็นจริงซึ่งสามารถพัฒนาและปฏิบัติได้ ผู้เข้าร่วมประชุมควรเข้าใจในจุดประสงค์ เป้าหมาย และแผนเพื่อการจัดช่วงเชื่อมต่อ กระบวนการนี้จะสร้างความร่วมมือแบบเพื่อนร่วมงาน (Partnership) และทำความเข้าใจในคำศัพท์ที่ใช้ในการจัดช่วงเชื่อมต่อซึ่งมีความคิดเห็นที่หลากหลายระหว่างทีมงานด้วยกัน

4) ระดมความคิดเพื่อดำเนินการจัดช่วงเชื่อมต่อ เมื่อความต้องการของโรงเรียนและชุมชนได้ถูกระบุออกมาและเป้าหมายของการจัดช่วงเชื่อมต่อได้ถูกกำหนด ทีมที่ทำงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อควรระดมความคิดเพื่อหาแนวทางโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดช่วงเชื่อมต่อ ซึ่งเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการในกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อ

5) สร้างแผนกำหนดการจัดช่วงเชื่อมต่อ แผนกำหนดการจะช่วยสร้างฝั่งยุทธศาสตร์ในการจัดช่วงเชื่อมต่อ ในการทำกำหนดการจัดช่วงเชื่อมต่อทีมงานควรทำกิจกรรมข้อ 4 ให้เสร็จ และปรับเรียงลำดับความสำคัญของการทำ กิจกรรมเชื่อมต่อใส่ในแผนกำหนดการ

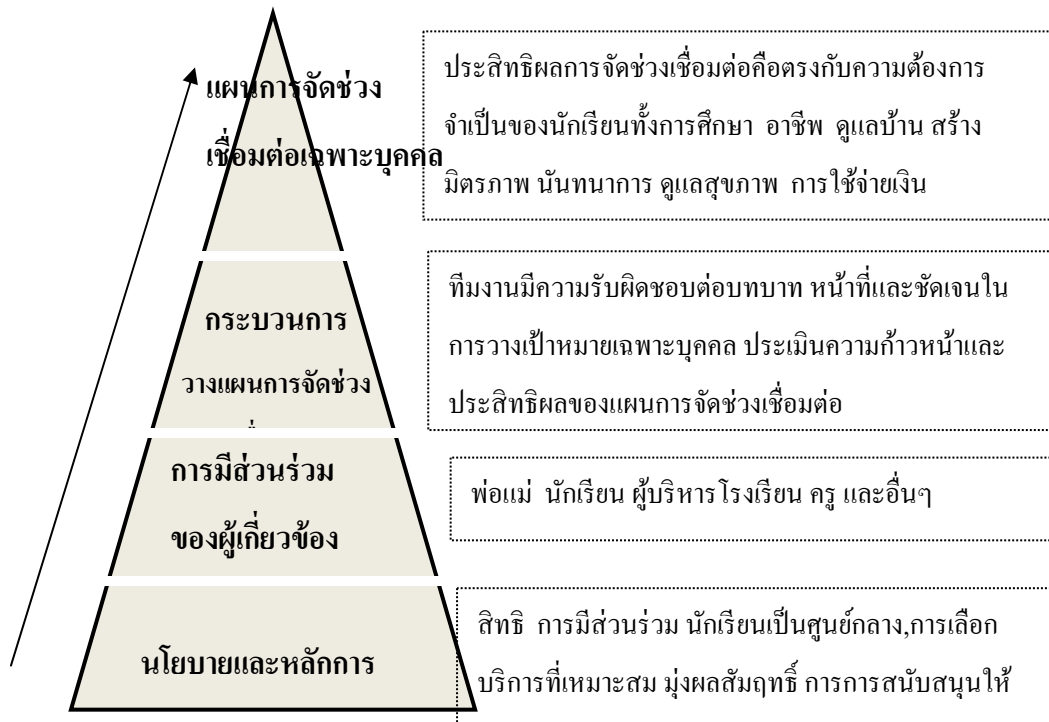
6) เตรียมการสำหรับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ก่อนดำเนินการแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ เราควรพิจารณา องค์ประกอบที่จะบั่นทอนกำลังใจ หรือทำให้ทีมงานไม่มีส่วนร่วม ไม่กระตือรือร้น ทีมงานควรประเมินศักยภาพ และข้อจำกัดของทรัพยากรในโรงเรียน ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร และเวลา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณา ให้อยู่ในแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อด้วย เช่น ปัญหาบางอย่างที่เกี่ยวกับอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการจัด ช่วงเชื่อมต่อ ได้แก่ กิจกรรมการจัดช่วงเชื่อมต้อรบกวนเวลาทำงาน ไม่มีรถรับส่งเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม ไม่รู้จักใครใน โรงเรียน มีปัญหาสุขภาพ ฯลฯ

7) ทบทวนความคิดและแผนกำหนดการ เมื่อประเด็นอุปสรรคได้ถูกระบุขึ้นมา ทีมงานทั้งในระดับชุมชน และในระดับโรงเรียนต้องทบทวนความคิดและแผนกำหนดการเพื่อจะแก้ปัญหาหรือจัดการปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งขั้นตอนที่ 4 ถึง 7 เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกันและคิดทบทวนกลับไปมาได้ โดยนำเอาอุปสรรคมาพิจารณาแล้ว ย้อนกลับไปปรับแผน

8) ดำเนินการจัดช่วงเชื่อมต่อ โดยจัดทำแผนกิจกรรมที่ผ่านการระดมความคิด และทบทวนเป็นอย่างดี เพื่อให้การจัดช่วงเชื่อมต่อสามารถเริ่มต้นดำเนินการได้

9) วัด ประเมินผล และทบทวนการปฏิบัติงาน เมื่อกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อดำเนินการเสร็จ ทีมงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องประเมินกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา ระบุถึงความต้องการที่ยังไม่สามารถทำให้บรรลุ ค้นหา หรือเน้นยุทธศาสตร์ที่ทำให้ทำงานเป็นไปได้ดี ทบทวนแผนสำหรับการจัดช่วงเชื่อมต่อในอนาคต ทีมงานควร ประเมินผลงานที่ออกมาจากแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อทั้งในระดับชุมชนและระดับโรงเรียน และหาทางปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในอนาคต กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ทำต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินได้แก่ การ สัมภาษณ์ แบบรายการตรวจสอบ แบบสอบถาม ฯลฯ

Nova Scotia Department of Education (2005) เสนอกระบวนการวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบายและหลักการที่เกี่ยวข้อง 2) การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) กระบวนการวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ และ 4) แผนการจัดช่วงเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็น กระบวนการที่ต่อเนื่องกัน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กระบวนการวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ

2.4 บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการให้การจัดช่วงเชื่อมต่อราบรื่นและประสบความสำเร็จ จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคล หรือทีมงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็ง ซึ่ง Carol Kochhar-Bryant with Stan Shaw and Margo Izzo (2009) กล่าวไว้ในหนังสือ Transition and IDEA 2004 ว่า ในโรงเรียนที่มีการบริการการศึกษาพิเศษจะต้องมีแผนการศึกษารายบุคคล (Individual Education Program: IEP) แผน IEP จะถูกออกแบบให้เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายกับแผนในโรงเรียนและมักจะเชื่อมระหว่างโรงเรียนกับองค์กรให้บริการในชุมชน ซึ่งทีมงานที่ทำแผน IEP จะประกอบด้วย 1) ผู้เรียนพิการและพ่อแม่ของพวกเขา 2) ครูที่สอนเด็กทั่วไปอย่างน้อย 1 คน (ถ้าเด็กผู้เรียนพิการเข้าเรียนในชั้นเรียนทั่วไป) 3) ครูการศึกษาพิเศษอย่างน้อย 1 คน 4) ผู้แทนของหน่วยงานการศึกษาในระดับท้องถิ่นซึ่งจัดการศึกษาให้เด็กผู้นั้น 5) ผู้รู้ที่สามารถแปลความหมายผลการประเมินผลที่เกี่ยวกับการสอน 6) บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษเกี่ยวกับเด็กคนนั้นรวมถึงการให้บริการส่วนตัวโดยพ่อแม่เชิญให้เข้าร่วมเป็นรายบุคคล

Stan, & Margo (2009) กล่าวถึงบทบาทของบุคคลต่างๆในกระบวนการจัดทำแผนช่วงเชื่อมต่อ ดังนี้

1) บทบาทของเด็กผู้เรียนพิการ เด็กผู้เรียนพิการเองควรมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแผนการศึกษารายบุคคล และแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ได้รับการเตรียมพร้อมให้เข้าร่วมประชุม ตัวเด็กผู้เรียนพิการคือศูนย์กลางของการวางแผนด้านการเชื่อมต่อ บทบาทของเด็กผู้เรียนพิการมีโดยย่อ ดังนี้ (1) เตรียมการประชุม และระบุบุคคลที่จะเข้าร่วมประชุม (2) มีบทบาทเป็นผู้นำ และตัดสินใจในที่ประชุม โดยการสนับสนุนช่วยเหลือและเตรียมความพร้อมล่วงหน้า (3) ระบุจุดแข็ง ความชอบ ความสนใจ และความต้องการ โดยผ่านสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ แฟ้มเอกสาร วีดีโอ รูปภาพ ฯลฯ (4) ระบุและอภิปรายในเรื่อง การบริการสนับสนุนต่างๆในชุมชน

2) บทบาทของพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัว พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวมีส่วนสำคัญมากในการเน้นให้แผนการศึกษารายบุคคลให้ความสำคัญกับความต้องการและเป้าหมายของเด็กผู้เรียนพิการ บทบาทที่สำคัญได้แก่ 1) เตรียมเด็กผู้เรียนพิการให้เข้าร่วมประชุมอย่างมีความหมาย 2) เตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษา ความสนใจด้านอาชีพ จุดแข็ง ความต้องการสนับสนุน ทักษะการใช้ชีวิตอย่างอิสระ 3) เข้าร่วมในการประชุมวางแผนการศึกษารายบุคคล แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจ 4) ระบุและเสนอชื่อบุคคลที่ที่เป็นเพื่อนครอบครัว สมาชิกขององค์กรที่ให้บริการ ในชุมชนที่ควรเข้าร่วมการประชุมวางแผนการศึกษารายบุคคล 5) ร่วมกับเด็กผู้เรียนพิการในการมีส่วนร่วมด้านการเชื่อมต่อ และการติดตามผลด้านการบริการต่างๆที่ดำเนินการโดยองค์กรที่ให้บริการ และองค์กรในชุมชน

3) บทบาทของหน่วยงานการศึกษาท้องถิ่น โรงเรียนในชุมชนจะเป็นจุดประสานงานและให้บริการการจัดช่วงเชื่อมต่อแก่เด็กผู้เรียนพิการ บทบาทของหน่วยงานการศึกษาท้องถิ่น ได้แก่ (1) เตรียมเด็กผู้เรียนพิการ และครอบครัวให้มีบทบาทนำในกระบวนการทำแผนการศึกษารายบุคคล (2) เตรียมผู้เรียนพิการทุกคนให้กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อประสบความสำเร็จ ในการเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบ มีคุณภาพและอยู่ในชุมชน (3) ช่วยให้ผู้เรียนพิการตัดสินใจในด้านความชอบ จุดแข็ง ความต้องการของตนเองในด้านเป้าหมายของชีวิต (4) จัดให้มีการสนับสนุนครูผู้สอนในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรม วิชาการ สื่อ อุปกรณ์ และเวลาในการจัดการเรียนการสอน (5) ช่วยเด็กผู้เรียนพิการและพ่อแม่และทีมทำแผนการศึกษารายบุคคลในการพิจารณาการให้บริการต่างๆด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อ เพื่อให้เป้าหมายของเด็กประสบความสำเร็จ (6) ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ องค์กร หน่วยงานให้บริการต่างๆเพื่อการจัดช่วงเชื่อมต่อดำเนินการได้สำเร็จ

4) บทบาทของผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย การสื่อสารและความร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็นมากจนกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ดังนี้

(1) ผู้อำนวยการ ครูใหญ่ และผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทสำคัญได้แก่ การมีบทบาทนำ ให้แนวทางการทำงาน สนับสนุนแก่ครู ผู้เรียนพิการ และพ่อแม่ รวมถึงประสานความร่วมมือให้เด็กและครอบครัวมีส่วนร่วม การรวบรวมข้อมูล และการสร้างกลไกความร่วมมือ

(2) ครูทั่วไป ครูฝึกอาชีพ และครูการศึกษาพิเศษ มีบทบาทในด้านต่างๆดังนี้ การเตรียมความรู้ด้านวิชาการ ทักษะสังคมให้เชื่อมต่อกับประสบการณ์ของชุมชน การสอนในด้านต่างๆดังกล่าวรวมถึง ทักษะการตัดสินใจด้วยตนเอง และทักษะการพิทักษ์สิทธิ์ของตนเอง

(3) ผู้ประสานงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อ หรือผู้ประสานการบริการ (The Transition Coordinator หรือ Service Coordinator) บทบาทของผู้ประสานงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อคือช่วยผู้เรียนพิการด้านการวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ และเชื่อมโยงผู้เรียนพิการและครอบครัวกับทรัพยากรในโรงเรียนและชุมชน ช่วยผู้เรียนพิการในการวางเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการติดตามผล และสนับสนุนอย่างต่อเนื่องหลังจากเด็กผู้เรียนพิการเรียนจบ

(4) ครูแนะแนว ครูแนะแนวมีบทบาทสนับสนุนกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อได้มาก ในด้านการพัฒนาทักษะวิชาการ การจัดการตนเอง การเรียน และการสอบ การสร้างสัมพันธ์กับเพื่อน ทักษะสังคม ทักษะการสื่อสาร

ช่วยผู้เรียนพิจารณาในการวางแผนและกระบวนการสมัครเรียนต่อ รวมถึงช่วยในการวางแผนต่างๆและแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ

(5) นักจิตวิทยาในโรงเรียนมีบทบาทในด้านจัดทำแบบประเมินผลด้านจิตวิทยาการศึกษาต่างๆ รวมถึงให้การให้คำปรึกษาด้านการศึกษา ให้คำแนะนำด้านการเรียนการสอน ให้คำแนะนำแก่ครูและพ่อแม่

(6) ทีมสหวิชาชีพ เช่น นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักอรรถบำบัด และพยาบาล บุคลากรผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย จะมีส่วนช่วยผู้เรียนพิจารณาในร่างกายในการดูแลด้านสุขภาพและให้คำปรึกษาแก่ครู ผู้ประสานงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อ ผู้ประสานงานด้านอาชีพ การจ้างงานและนายจ้าง ฯลฯ

(7) ผู้ช่วยครูแนะแนว เจ้าหน้าที่ด้านห้องทรัพยากรและวิชาการ (Resource Officer) และผู้แนะแนวด้านการฟื้นฟูทางอาชีพ ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ของตน

Robert ,& Marcia Kraft-Sayre (2003) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Successful Kindergarten Transition ว่า คณะทำงานที่เกี่ยวกับการจัดช่วงเชื่อมต่อควรมี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับชุมชน และระดับโรงเรียนในชุมชน โดย

1) คณะกรรมการจัดช่วงเชื่อมต่อระดับชุมชน มีบทบาทหน้าที่

- 1.1) ระบุความต้องการของพ่อแม่ เด็กผู้เรียนพิจารณา โรงเรียน และโรงเรียนเตรียมความพร้อม
- 1.2) ระบุสถานการณ์และทรัพยากรด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อในชุมชน
- 1.3) จัดหาทรัพยากรและเสนอแนะนโยบายด้านการพัฒนาการทีมการจัดช่วงเชื่อมต่อระดับท้องถิ่นในแต่ละ

โรงเรียน

- 1.4) จัดการสนับสนุนเพื่อการพัฒนา นโยบายและการปฏิบัติการด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อ
- 1.5) จัดเตรียมการประสานงานและการเชื่อมระหว่างองค์กรและกลุ่มคนในชุมชน
- 1.6) พัฒนาแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อให้เป็นวาระหลักในระดับชุมชน
- 1.7) แต่งตั้งผู้นำชุมชน หรือโฆษกที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดช่วงเชื่อมต่อ

2) ทีมงานเชื่อมต่อระดับโรงเรียน มีบทบาทดังต่อไปนี้

- 2.1) แต่งตั้งบุคคลที่จะทำงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อในระดับโรงเรียน
- 2.2) จัดประชุมเป็นประจำ
- 2.3) ระบุความต้องการของพ่อแม่ เด็กผู้เรียนพิจารณา โรงเรียน และโรงเรียนเตรียมความพร้อมที่สนับสนุน

โรงเรียนนั้น

- 2.4) ระบุสถานการณ์และทรัพยากรด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อในระดับโรงเรียน
- 2.5) พัฒนาแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อและนำมาบูรณาการใช้ในโรงเรียน
- 2.6) แต่งตั้งผู้ประสานงานด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อของโรงเรียน

2.7) ดำเนินการ ประเมินผล และทบทวนการจัดช่วงเชื่อมต่อในฐานะการทำงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการทั้งสองระดับจะทำงานประสานกันอย่างใกล้ชิด

คณะกรรมการจัดช่วงเชื่อมต่อระดับชุมชนจะประกอบด้วยผู้ประสานงานการจัดช่วงเชื่อมต่อ ครู ผู้นำชุมชน ด้านการดูแลและเตรียมความพร้อมเด็ก ครูใหญ่หรือผู้บริหาร โรงเรียน ผู้บริหารที่ทำงานสนับสนุนครอบครัว ผู้นำชุมชน ทีมงานเชื่อมต่อระดับโรงเรียนประกอบด้วยผู้ประสานงานการจัดช่วงเชื่อมต่อ ครู ผู้นำด้านการดูแลและเตรียมความพร้อมเด็ก พ่อแม่ของเด็ก สำหรับการจัดช่วงเชื่อมต่อในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการในบริบทของประเทศไทยนั้น สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ(2554) ได้ประสานงานกับ Mr.Kirk Horton ผู้แทนองค์กร Perkins International ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้จัดการประชุม “Transition Strategic Planning Meeting” โดยเชิญผู้แทนจากกลุ่มสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนพิการที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อนในประเทศไทย จีน อินเดีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมประชุม จำนวน 20 คน ณ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ระหว่างวันที่ 18 – 20 มิถุนายน 2552 เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ และร่วมกันวางยุทธศาสตร์พัฒนาแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการซ้อนจากสถานศึกษาสู่ครอบครัวและชุมชน ผลการประชุมดังกล่าว ประเทศไทยโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำบันทึกข้อตกลงกับองค์กร Perkins International เพื่อพัฒนาการจัดบริการการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาพิเศษอย่างเป็นระบบ หลังจากนั้นสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้พัฒนาบุคลากรในสังกัดและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกระดับ รวมทั้งผู้ที่ให้บริการอื่นๆ ในด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติการจัดช่วงเชื่อมต่อในสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตภายหลังจบการศึกษาที่สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจและท้องถิ่นของตนเอง พร้อมทั้งมีระบบการช่วยเหลือสนับสนุนที่เหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2554) ได้ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียนเฉพาะความพิการนำร่อง พัฒนาแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ 10 โรงเรียน ตามขั้นตอนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ดังนี้ ขั้นที่ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแผนการเปลี่ยนผ่านในสถานศึกษา ขั้นที่ 2) จัดทำโครงการพัฒนาแผนการเปลี่ยนผ่าน และบรรจุ โครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี ขั้นที่ 3) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน ขั้นที่ 4) จัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน ขั้นที่ 5) นำแผนการเปลี่ยนผ่านไปสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 6) ตรวจสอบแผนการเปลี่ยนผ่านเพื่อการพัฒนาและ ปรับปรุง ขั้นที่ 7) นิเทศ ติดตามการดำเนินงาน ขั้นที่ 8) นำเสนอผลงานแผนการเปลี่ยนผ่าน ขั้นที่ 9) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแผนการเปลี่ยนผ่าน และขั้นที่ 10) สรุปผลการพัฒนาและจัดทำคู่มือ ซึ่งผลการดำเนินการนำร่องของสถานศึกษาทั้ง 10 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานของโรงเรียนนำร่อง โครงการพัฒนาแผนปฏิบัติการในระยะเปลี่ยนผ่าน

และการเชื่อมต่อสำหรับผู้เรียนพิการนำร่องสามารถถอดบทเรียนเป็นแนวทางที่สถานศึกษาต่าง ๆ จะนำไป
ดำเนินการทั้งในด้านการบริหาร โครงการ การพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้อง การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง

Queen (2002) ศึกษาการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาพิเศษขั้นมัธยมต้นไปสู่มัธยมปลาย ด้านการพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย พบว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนระดับการศึกษาจาก
มัธยมต้นไปสู่มัธยมปลาย คือ การมีส่วนร่วมในสังคมในฐานะสมาชิกของสังคมและการดำเนินชีวิตด้วยตนเองบน
โลกของความเป็นจริง การจัดช่วงเชื่อมต่อให้นักเรียนพิการประสบความสำเร็จในการเรียนระดับมัธยมปลายหรือการ
เรียนด้านอาชีพ ทีมงานควรเตรียมความสามารถนักเรียนพิการในเรื่อง การจ้างงาน การศึกษาระดับมัธยมปลาย การ
ดูแลบ้าน การประกอบอาหาร การแต่งกาย การดูแลสุขภาพ การดำเนินชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตในชุมชน และการมี
ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ

Trainor (2005) ศึกษาการรู้จักตัวเอง การตัดสินใจด้วยตนเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
ระหว่างขั้นตอนการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษา พบว่า ขั้นตอนเชื่อมต่อทางการศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จัก
ตนเอง ตัดสินใจเลือกสิ่งที่สนใจและเหมาะสมกับความจำเป็น ควรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน
แผนการจัดช่วงเชื่อมต่อที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ความสนใจและกำหนดเป้าหมายหลักสูตรเฉพาะบุคคล
ของนักเรียน โดยผู้ปกครองและทีมสหวิชาชีพ มีส่วนร่วม

Li, Bassett, & Hutchinson, (2009) พบว่า การวางแผนเชื่อมต่อทางการศึกษาสำหรับคนพิการควรอยู่บน
พื้นฐานความสามารถและเป้าหมายของคนพิการรายบุคคล การวิจัยพบว่านักเรียนพิการมีความยากลำบากหลังเรียน
จบจากโรงเรียนมีสาเหตุผลหลัก คือ การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมของการศึกษาพิเศษไม่เพียงพอ ขาดการ
เตรียมความพร้อมผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนควรวางแผนการจัดช่วง
เชื่อมต่อที่ทำให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับการจัดการศึกษาพิเศษ และฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นครอบคลุมการดำเนิน
ชีวิตในชุมชน การแต่งตั้งและมอบหมายงานให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการจัดช่วง
เชื่อมต่อเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาพิเศษและคนพิการ ไม่ถูกทอดทิ้ง จาก
การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีบทบาทหน้าที่ในฐานะครูการศึกษาพิเศษและผู้ประสานงานในขั้นตอน
การวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษา และสามารถปรับเปลี่ยนแผนให้ครอบคลุมสอดคล้องกับสถานการณ์
ความต้องการปัจจุบันของคนพิการ ดังนั้นสถาบันฝึกอบรมครูควรเพิ่มเนื้อหาการจัดช่วงเชื่อมต่อในหลักสูตรฝึกหัดครู

Kellams & Momingstar (2010) ศึกษาเคล็ดลับความสำเร็จการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับมัธยม
ปลายสู่ผู้ใหญ่ พบว่าเคล็ดลับ สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการทำงาน การความสามารถในการสื่อสาร
ทักษะทางสังคมและเป้าหมายความสำเร็จของการจัดช่วงเชื่อมต่อ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งผู้บริหาร ผู้ปกครอง
บุคลากรและชุมชน

Williamson, Robertson, & Casey (2010) ศึกษากระบวนการศึกษาระดับมัธยมปลายและการจ้างงานสำหรับการ
จัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดช่วงเชื่อมต่อระดับมัธยมปลายหรือการจ้าง

งาน มี 7 ด้าน คือ 1) ระยะเวลาในเป็นนักเรียน 2) พฤติกรรมส่วนตัว 3) การดูแลสุขภาพลักษณะส่วนตัว 4) การดำเนินชีวิตด้วยตนเอง 5) สมรรถนะในชั้นเรียน 6) การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และ 7) ทักษะการช่วยตนเองในชั้นเรียน ซึ่งปัจจัยทั้ง 7 นี้แบ่งเป็น 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) นักเรียน ซึ่งสัมพันธ์กับครอบครัวชุมชน 2) ระบบการจัดการศึกษาสัมพันธ์กับวิธีการสอนของครูและคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน

Carson (2011) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อการรับรู้ของครอบครัวเกี่ยวกับการเชื่อมต่อและระดับความยุ่งยากในกระบวนการเชื่อมต่อ พบว่า กระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อเป็นสิ่งสุดท้ายของนิยามความสำเร็จของผู้พิการ ซึ่งขึ้นกับคุณค่าและความคาดหวังของชุมชนที่มีผลมาจากวัฒนธรรม ความคาดหวังในบทบาทและหน้าที่ทางสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่างในแต่ละพื้นที่ส่งผลให้แต่ละครอบครัวมีประสบการณ์ที่ต่างกักันซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจในการรับบริการสำหรับเด็กที่ครอบครัวดูแลอยู่ ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การเชื่อมต่อจากมัธยมปลายไปยังวัยผู้ใหญ่เป็นเรื่องที่สำคัญมากในชีวิตเพราะถือเป็นช่วงแห่งการปรับเปลี่ยนและเติบโตของชีวิต เนื่องจากระบบบริการรายบุคคลสำหรับคนพิการได้ปรับเปลี่ยนมาจากรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ซึ่งใช้อยู่ในระบบโรงเรียนโดยทั่วไปในสังคม ดังนั้นระบบที่เหมาะสมสำหรับการบริการผู้พิการวัยผู้ใหญ่อาจเป็นระบบที่ครอบครัวของผู้พิการไม่คุ้นเคยและไม่สามารถเข้าถึงได้รวมถึงการขาดข้อมูลที่สามารนำไปปฏิบัติได้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในครอบครัวของเด็กปัญญาอ่อนระดับกลางถึงระดับมากจากกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกักันจำนวน 4 กลุ่ม เป็นการวัดโดยใช้มาตรประมาณค่าเกี่ยวกับเป้าหมายของครอบครัวในการเชื่อมต่อเด็กพิการจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การรับรู้ของครอบครัวเกี่ยวกับระดับความยุ่งยากของกระบวนการเชื่อมต่อ ผลที่ได้รับและระดับความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นระหว่างการเชื่อมต่อ ผลการวิจัยพบว่า ทุกครอบครัวมีความกังวลในระดับมากเกี่ยวกับการเชื่อมต่อ ในเรื่องเป้าหมายและแรงบันดาลใจสำหรับผู้พิการที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญใน 4 กลุ่มวัฒนธรรม ในเรื่องความยุ่งยากเกี่ยวกับการวางแผนการเชื่อมต่อมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การติดต่อประสานงานกับโรงเรียนครอบครัวชาวยุโรปมีคะแนนสูงกว่าครอบครัวชาวเอเชีย ในครอบครัวชาวผิวดำก็มีคะแนนสูงกว่าในครอบครัวชาวเอเชียเช่นกัน ในเรื่องเกี่ยวกับการประชุมเพื่อการเชื่อมต่อพบว่าครอบครัวชาวผิวดำมีคะแนนสูงกว่าครอบครัวชาวเอเชีย ในเรื่องการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการเชื่อมต่อ พบว่า ครอบครัวชาวยุโรปมีคะแนนสูงกว่าครอบครัวชาวผิวขาว และครอบครัวชาวผิวดำมีคะแนนสูงกว่าครอบครัวชาวผิวขาว แต่ในด้านความวิตกกังวลในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการเชื่อมต่อไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทั้ง 4 กลุ่มวัฒนธรรม ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษาคือ การเปรียบเทียบการทำงานของโรงเรียน 5 แห่งที่จัดการศึกษาในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมนี้พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

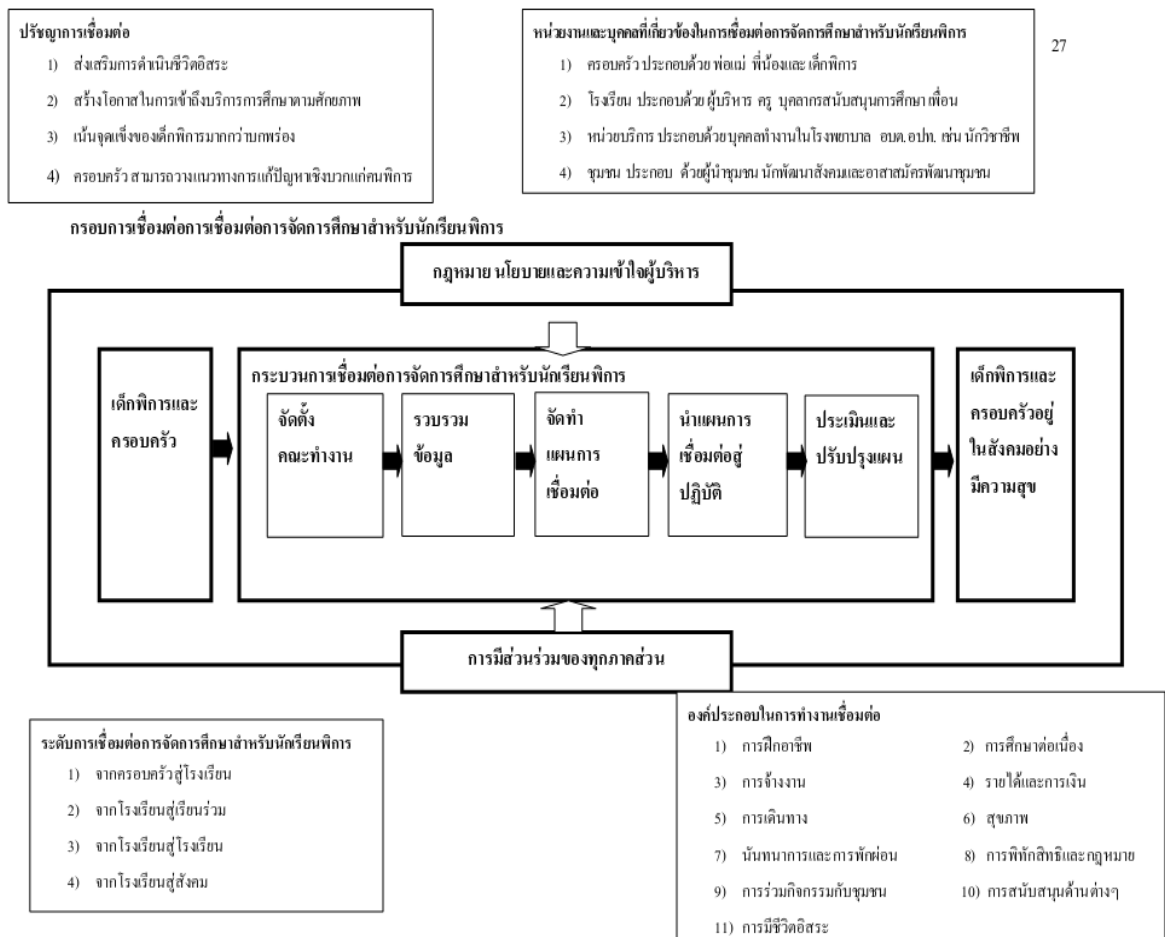
Hudson (2011) ศึกษาการรับรู้ของผู้ให้คำปรึกษาด้านการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาแก่นักเรียนบกพร่องทางการเรียนเรียนรู้อัตระดับมัธยมปลาย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในการวางแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาแก่นักเรียนมัธยมปลาย ดังนี้ 1) ให้ความรู้ให้คำปรึกษาและครูการศึกษาพิเศษในการทำงานร่วมกัน 2) ส่งเสริมให้ผู้ให้คำปรึกษาฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนด้านกฎหมาย 3) การสนับสนุน

ให้นักเรียนฝึกการมีโอกาสดัดจริตใจด้วยตนเองและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และ 4) ผู้บริหารควรให้คำปรึกษาแนะนำระหว่างการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนอย่างจริงจัง

Wehmen (2011) ศึกษาความสำคัญของแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ (Transition Planning) แนวทางการจัดช่วงเชื่อมต่อในวัยผู้ใหญ่สำหรับผู้พิการที่ยังเป็นเด็กนั้นการเปลี่ยนเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นทีมงานที่ให้การช่วยเหลือผู้พิการจึงต้องรู้ถึงความจำเป็นและความสำคัญของแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อ ขณะนี้ความรู้พื้นฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการเชื่อมต่อที่ดีและถูกต้อง ได้เขียนไว้ในคู่มือการจัดช่วงเชื่อมต่อ โดยเริ่มจากผู้ที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือเด็กพิการที่สุดนั่นคือผู้ดูแลเด็กพิการ หลักการสำคัญของนวัตกรรมใหม่ของคู่มือการเชื่อมต่อนั้น คือ คู่มือการจัดช่วงเชื่อมต่อที่ดีจะต้องง่ายสำหรับการศึกษาเข้าใจ มีการระบุถึงบริการ ผู้รับบริการและบ่งบอกถึงกระบวนการที่ซับซ้อนของการเชื่อมต่อ มีการทำวิจัยการเชื่อมต่อซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของความชัดเจน มีตัวอย่าง และมีเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ได้ง่าย และจากการทำวิจัยการจัดช่วงเชื่อมต่อพบว่า (1) แผนการจัดช่วงเชื่อมต่อต้องมีทั้งระดับรายบุคคลและระดับชุมชนซึ่งเขียนเป็นหลักสูตรการพัฒนาบุคคล (3) มีทักษะวิชาการและทักษะการทำงานที่เข้มข้น (4) มีการปรับปรุงมาจากหลักสูตรทั่วไป (5) มีการเขียนแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อเฉพาะรายบุคคลที่มีประสิทธิภาพ (6) มีการประสานบริการเพื่อให้การจัดช่วงเชื่อมต่อประสบผลสำเร็จ (7) มีการสนับสนุนนักเรียนพิการตามความต้องการจำเป็น (8) ประสานงานกับองค์กรและแหล่งข้อมูลต่างๆ (9) มีการกำหนดบริการด้านอาชีพต่างๆที่จำเป็น (10) เลือกอาชีพที่มีรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับผู้พิการ (11) สนับสนุนให้นักเรียนศึกษาจนถึงระดับสูงสุดตามความสามารถ (12) มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนพิการ (13) ช่วยเหลือความลำบากของครอบครัวคนพิการ (14) ทำความเข้าใจกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากหลักการดังกล่าวได้ศึกษาในกรณีศึกษาที่เป็นเด็กพิการ มีการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและสถานการณ์ที่สนับสนุนให้การจัดช่วงเชื่อมต่อที่ประสบผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว

Dorman (2012) ศึกษาที่สนับสนุนกระบวนการจัดช่วงเชื่อมต่อในระดับมัธยมปลาย พบว่าการจัดช่วงเชื่อมต่อนักเรียนพิการต้องมีการสนับสนุนการเตรียมพร้อมด้านสังคมและการศึกษาไปพร้อมๆ กับการให้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่คาดหวังในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์ที่ดูแลคนพิการในรัฐเท็กซัสได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนในการจัดทำแผนการจัดช่วงเชื่อมต่อระดับอำเภอ ควรต้องประกอบด้วยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางและโรงเรียนมัธยมที่ประสบความสำเร็จในการจัดช่วงเชื่อมต่อและควรเน้นที่องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ (2) การสนับสนุนด้านสังคมที่มีประสิทธิภาพ (3) การสนับสนุนด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และ (4) การร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การวางแผนช่วงเชื่อมต่อในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีความสำคัญมากเพราะเป็นการวางแผนอนาคตสำหรับคนพิการที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือของคนในครอบครัว ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ให้บริการและคนชุมชนซึ่งในการวางแผนช่วงเชื่อมต่อด้านการจัดการศึกษาเป็นการวางแผนระยะยาวแต่ในการเชื่อมต่อแต่ละระดับมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการวางแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวและการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลรวมทั้งแผนการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นๆที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษา มีงานทำและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีเสมอภาคกับบุคคลทั่วไปได้ โดยมีกรอบแนวคิดในการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดในการจัดช่วงเชื่อมต่อทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

บรรณานุกรม

- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.(2554).**การเปลี่ยนผ่านในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการ**. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กระทรวงศึกษาธิการ.
- Beth S.R.,& Rena A.H. (2006). **Tools for Transition in Early Childhood A Step-by-Step Guide for Agencies, Teacher and Families**. Baltimor, Maryland. Paul H. Brookes Publishing Co.
- Brownell J. E, Allis C D. (1996). **Special HATs for special occasions: linking histone acetylation to chromatin assembly and gene activation**. *Curr Opin Genet Dev.*; 6:176–184.
- Stan, F.S. & Margo I.(2009).**What every teacher should know about transition and IDEA 2004**. Boston,USA; Pearson Education,Inc.
- Colleen A. Thoma.,Christina C. Bartholomew. ,Laron A. Scot.(2009).**Universal Design for Transition Aroad map for Planning and Instruction**. Baltimor, Maryland. Paul H. Brookes Publishing Co.
- David F. Bateman., Kimberly L. Bright., Dorothy J. O’Shea., Lawren J. O’Shea., Bob Algozzine. (2007). **The special education program administration’s handbook**. Boston,USA; Pearson Education,Inc.
- Epstein, J. L. (1996). **Perspectives and previews on research and policy for school, family, and community partnerships**. In A. Booth & J. F. Dunn (Eds.), *Family school links: How do they affect educational outcomes* (pp. 209–246). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Gordon S. Gibb, Tina Taylor Dyches.(2007). **Guide to Writing Quality Individualized Education Programs**. 2 edition.Boston,USA; Pearson Education,Inc.
- Hudson, D. (2011). **Perceptions of high school counselors’ involvement in the provision of postsecondary transition services to students with specific learning disabilities**. UMI Number: 3462049, ProQuest LLC.
- Kellams, R. & Morningstar, M. (2010). Tips for transition. **Teaching Exceptional Children** 43(2) 60-68.
- Li, J., Bassett, D., & Hutchinson, S. (2009). Secondary special educators’ transition involvement. **Journal of Intellectual & Developmental Disability**, 34(2), 163-172.
- Michael L.W.,& Kristine W.W.(2012).**Handbook of Adolescent Transition Education for Youth with Disabilities**. New York; Routledge published.

- Mary Male.(1994). **Technology for Inclusion Meeting the Special Needs of all student.**
2nd edition.Massachusetts; Allyn and Bacon.
- Mazzotti, V., Rowe, D., Kelley, K., Test, D., Fowler, K., Kohler, P., & Kortering, L., (2009). Linking transition assessment and postsecondary goals: Key elements in the secondary transition planning process. **Teaching Exceptional Children**, 42(2), 44-51.
- Myrna Mandlawitz.(2007). **What every teaching should know about IDEA 2004 Laws and Regulations.** Boston,USA; Pearson Education,Inc.
- Nova Scotia Department of Education.(2005). **Transition planning for student with special needs: The early years through to adult life.** Halifax, N.S. ; The department.
- Patricia L. Sitling.,Debra A. Neubert.,Gary M. Clark.(2010).**Transition Education and Services for student with disabilities.** 5 edition. Boston,USA; Pearson Education,Inc.
- Peter W. D. Wright, Esq. (2004).**The Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004: Overview, Explanation and Comparison of IDEA 2004 & IDEA 97.** Retrieved January 20, 2013, from <http://www.wrightslaw.com/idea/idea.2004.all.pdf>
- Queen, J. (2002) **Student transitions from middle to high school: improving achievement and creating a safer environment.** Larchmont, New York: Eye on Education.
- Roger P., & George A.G.(2004).**Transition Services in Special Education :A Practical Approach.**USA;Pearson Education,Inc.
- Robert J. Marzano.,Timothy Waters.,Brian A. McNulty. (2005). **School Leadership that works From Research to Results.** USA; ASCD Publication and McRel.
- Robert C. P.,& Marcia Kraft-Sayre. (2003). **Successful Kindergarten Transition: Your guide to Connecting Children,Families, School.** Baltimor, Maryland. Paul H. Brookes Publishing Co.
- Scanlon, D., Patton, J., & Raskind, M. (2011). Transition to daily living for persons with high incidence disabilities. J. Kauffman and D. Hallahan (Eds): **Handbook of special education.** (pp. 594-607). New York: Rutledge.

- State Board of Education North Carolina. (2013). **Transition Planning for 21st Century School. North Carolina** ;Department of Public Instruction. Retrieved January 20, 2013. From <http://www.dpi.state.nc.us/docs/curriculum/home/transitions.pdf>
- Trainor, A. (2005). Self-determination perceptions and behaviors of diverse students with LD during the transition planning process. **Journal of Learning Disabilities**. 38(3), 233-249.
- Twachtman-Cullen,D., & J Twachtman-Reilly. (2002). **How Well Does Your IEP Measure Up: Quality Indicator for Effective Service Delivery**. Hight ganum, CT: Starfish Speciality Press.
- Wehmen, P.(2011). **Essentials of Transition Planning: Brookes Transition to Adulthood Series**. Retrieved January 20, 2013. From <http://www.brookespublishing.com>.
- Williamson, R., Robertson, J., & Casey, L., (2010). Using a dynamic systems approach to investigate postsecondary education and employment outcomes for transitioning students with disabilities. **Journal of Vocational Rehabilitation**. 33, 101-111.